

Sotsiaalkaitseministri määruse „Sotsiaalkaitseministri määruste muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Sotsiaalkaitseministri määruseid muudetakse seoses vajadusega parandada erihoolekandeteenuste ligipääsetavust.

Sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määruses nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded“ sätestatakse päevade arv, mille möödumisel pakutakse juhul, kui Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) teenuste konsultandil ei ole õnnestunud teenuse järjekorras oleva inimesega talle erihoolekandeteenuse koha pakkumiseks kontakti saada, teenusekohta järjekorras järgmisele inimesele.

Sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määruses nr 73 „Erihoolekandeteenuste taotluses esitatavate andmete koosseisu ja taotlusega esitatavate nõutavate dokumentide loetelu ning isiku omaosaluse puudujääva osa hüvitamise taotluses esitatavate andmete koosseisu ja taotlusega esitatavate nõutavate dokumentide loetelu kehtestamine“ ajakohastatakse erihoolekandeteenuste taotluses esitatavate andmete loetelu. Samuti muudetakse määruse pealkiri selguse huvides lühemaks.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunik Elen Preimann (e-post: elen.preimann@sm.ee) ja määruse mõjude osa analüüsi ja statistika osakonna juhataja Marion Rummo (e-post: marion.rummo@sm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja koostamisel konsulteeriti SKA teenuste osakonna erihoolekande ja rehabilitatsiooni talituse juhi Lagle Kalbergiga (e-post: lagle.kalberg@sotsiaalkindlustusamet.ee), sama talituse teenuse juhi Maarika Liivamäega (e-post: maarika.liivamae@sotsiaalkindlustusamet.ee) ja nõuniku Ülle Riisaloga (e-post: ulle.riisalo@sotsiaalkindlustusamet.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Reet Kodu (e-post: reet.kodu@sm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteoimetaja Virge Tammaru (e-post: virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse järgmisi määruste redaktsioone:

- 1) sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrus nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded“, RT I, 22.04.2021, 8;
- 2) sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrus nr 73 „Erihoolekandeteenuste taotluses esitatavate andmete koosseisu ja taotlusega esitatavate nõutavate dokumentide loetelu ning isiku omaosaluse puudujääva osa hüvitamise taotluses esitatavate andmete koosseisu ja taotlusega esitatavate nõutavate dokumentide loetelu kehtestamine“, RT I, 22.03.2019, 5.

Eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Paragrahviga 1 muudetakse sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrust nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded”.

Paragrahvi 1 punktiga 1 jäetakse §-st 1 välja sõnad „eelisjärjekorra ja“, millega seoses muutub säte vastavaks reaalse praktikaga – SKA peab erihoolekandeteenuste järjekorda, sealhulgas eelisjärjekorda maakonnapõhiselt iga erihoolekandeteenuse kohta eraldi. Maakonnapõhiselt ei peeta järjekorda kohtumääruse alusel ööpäevaringset erihooldusteenust saama suunatud isikute puhul ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 prioriteetse suuna 2 „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine” meetme 2.5 „Hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puuetega inimeste vajadustele vastavaks” tegevuse 2.5.1 „Erihoolekandetasutuste reorganiseerimine” puhul.

Paragrahvi 1 punktide 2–4 muudatused parandavad vabanenud teenusekohtade täitmise operatiivsust. 31. märtsi 2024 a. seisuga oli SKA erihoolekandeteenuste järjekorras 2217 inimest, kellest 1219 ei kasutanud ühtegi erihoolekandeteenust, st olid täielikult erihoolekandele toetuseta. Samas prognoosib SKA 2024. aasta eelarve jäägiks 4,5 miljonit eurot. Osaliselt tekib jääk seetõttu, et vabanenud teenusekohtade täitmine võtab erinevatel põhjustel pikalt aega ja SKA ei maksa erihoolekandeteenuse osutajatele täitmata kohtade eest (v.a ööpäevaringne erihoolekandeteenus kohtumääruse alusel, mille puhul SKA tasub n.ö valmisolekutasu). Üks kohtade täitmist aeglustav faktor on see, et inimestega, kellele soovitakse teenusekohta pakkuda, ei saada kontakti. SKA teenuste konsultant proovib kontakti saada erinevatel viisidel, kuid praegu puudub tal kindlus, millal võib kontakti otsimist alustada järjekorras järgmise inimesega. Teine kohtade täitmist aeglustav faktor on see, et inimene, kes on järjekorras esimene, ei soovi (veel) teenust saada, kuid ei ole sellest SKA-d teavitanud. Kokku võib eeltoodu tähendada mitut nädalat, mil teenusekoht seisab täitmata, kuigi teenusevajajaid on sadu. Eeltoodust tulenevalt on äärmiselt oluline muuta sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrust nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded”, et lühendada vabanenud teenusekohtade täitmiseks kuluvat aega.

Paragrahvi 1 punktiga 2 sõnastatakse ümber määruse § 2 lõike 1 punktid 1 ja 2. Edaspidi märgib SKA erihoolekandeteenust saama õigustatud isikute poolt taotletud teenuse järjekorra nimekirjas lisaks isiku nimele, isikukoodile või sünniajale ja kontaktandmetele isiku seadusliku esindaja olemasolu korral ka tema kohta samad andmed. Samuti märgib SKA edaspidi isiku eelistatud teenuseosutajale lisaks või asemel maakonna, kus isik soovib teenust saada, ja info selle kohta, kui isikul ei ole teenuseosutaja ega teenuse saamise maakonna suhtes eelistust. Isiku seadusliku esindaja andmete lisamine järjekorra nimekirja kergendab teenusevajajaga kontakti saamist ning maakonna eelistuse või eelistuse puudumise märkimine lihtsustab teenuste konsultandil otsuse tegemist, kellele vabanenud teenusekohta pakkuda.

Paragrahvi 1 punktiga 3 täiendatakse määruse 2 lõiget 1 punktiga 4, mille alusel märgib SKA edaspidi järjekorra nimekirja kuupäeva, millal isik soovib erihoolekandeteenust kasutama hakata. Kuupäeva märkimine parandab vabanenud teenusekoha täitmise efektiivsust, kuna kohta ei pakuta nendele järjekorras olijatele, kes veel teenust saada ei soovi.

Paragrahvi 1 punktiga 4 täiendatakse määruse § 2 lõikega 3. Lõike lisamine annab SKA teenuste konsultandile õiguse pakkuda vabanenud erihoolekandeteenuse kohta järjekorras järgmisele inimesele juhul, kui tal ei ole viie tööpäeva jooksul õnnestunud teenuse järjekorras oleva esimese inimesega taotluses esitatud kontaktandmete kaudu kontakti saada. SKA

teenuste konsultant proovib järjekorras olijaga kontakti saada erinevatel viisidel, kuid kui see viie tööpäeva jooksul ei õnnestu, saab ta edaspidi olla kindel, et võib alustada kontakti otsimist järjekorras järgmise inimesega.

Paragrahvi 1 punktiga 5 täiendatakse määruse § 3 punkti 2 sõnaga „teenusosutaja“. Muudatus tehakse selguse huvides, et oleks üheselt mõistetav, et loetelus, keda SKA paneb eelisjärjekorras erihoolekandeteenuse järjekorda, on teises punktis silmas peetud isikuid, kellele erihoolekandeteenuse osutamine lõpetatakse teenuseosutaja lepingu ennetähtaegse lõpetamise või lepingu lõppemise ja uue lepingu sõlmimata jäämise tõttu.

Paragrahviga 2 muudetakse sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrust nr 73 „Erihoolekandeteenuste taotluses esitatavate andmete koosseisu ja taotlusega esitatavate nõutavate dokumentide loetelu ning isiku omaosaluse puudujääva osa hüvitamise taotluses esitatavate andmete koosseisu ja taotlusega esitatavate nõutavate dokumentide loetelu kehtestamine“.

Paragrahvi 2 punktiga 1 sõnastatakse lühemalt ja konkreetsemalt määruse pealkiri. Määruse uus pealkiri on „Erihoolekandeteenuse taotluse ja omaosaluse puudujääva osa hüvitamise taotluse esitamine“.

Paragrahvi 2 punktiga 2 ajakohastatakse erihoolekandeteenuse taotluses esitatavate andmete loetelu. Nimelt ei edasta SKA erihoolekandeteenuse taotlejatele dokumente ja teateid posti teel tähtkirjaga ning muudatusega jäetakse see võimalus dokumentide ja teadete saamise loetelust välja. Muudatus on kooskõlas sotsiaalseadustiku üldosa seaduse § 27 lõikega 1, milles esitatud loetelus selle kohta, kuidas tehakse isikule teatavaks hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakt või haldusleping, ei ole „posti teel tähtkirjaga“ valikuna välja toodud. Küll aga on eelmainitud lõikes valikuna välja toodud „posti teel lihtkirjaga“ ja selline valik säilib erihoolekandeteenuse taotlejatele ka edaspidi.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Muudatuste rakendamisel võib eeldada sotsiaalse, majandusliku ja riigivalitsemisega seotud mõju esinemist. Eelnõu mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud valdkondi nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk.

Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: erihoolekandeteenuste järjekorras olevad inimesed. 2024. aasta seisuga oli SKA erihoolekandeteenuste järjekorras 2217 inimest, kellest 1219 ei kasutanud ühtegi erihoolekandeteenust.¹ Kõigist sotsiaalteenuse vajajatest moodustavad nad eelduslikult väikese osa.

Järjekorra nimekirja märgitavate andmete loetelu täiendamine (erihoolekandeteenuse vajaja esindaja andmed, eelistuse olemasolu korral maakond, kus teenust saada soovitakse, ja kuupäev, millal inimene soovib teenust kasutama hakata) võimaldab SKA-l saada edaspidi erihoolekandeteenust vajava inimesega kiiremini ühendust ja vältida sellega teenusekoha tühjalt seismist, mis omakorda võimaldab kiiremini teenust saada neil inimestel, kes on

¹ Sotsiaalkindlustusamet, 2024.

järjekorras tagapool, kuid vajavad teenust kiiremini. Laiemalt mõjutab muudatus teenuse järjekorras olevate inimeste teenuste kättesaadavust, tervist ja heaolu.

Muudatusega antakse SKA teenuste konsultandile õigus pakkuda vabanenud erihoolekandeteenuse kohta järjekorras järgmisele inimesele juhul, kui viie tööpäeva jooksul ei ole õnnestunud eelmise inimesega kontakti saada. Kuna varem sellist päevade arvu kehtestatud ei olnud, võib kaasneda ebasoovitav mõju inimestele, keda SKA konsultant viie tööpäeva jooksul kätte ei saa, kuid kes vajaksid siiski erihoolekandeteenust. Küll aga on ebasoovitava mõju vähendamiseks edaspidi järjekorra pidamise aluseks olevad kontaktandmed täielikumad, mistõttu on ühenduse saamise viise rohkem ja on vähem tõenäoline, et teenusevajajaga ei õnnestu kontakti saada.

Mõju ulatus on teenuse järjekorras olevate inimeste jaoks keskmine, kuna järjekorra pidamise alused muutuvad, kuid ei põhjusta olulisi kohanemiskursusi. Mõju avaldumise sagedus on väike, kuna teenusekohad vabanevad ebaregulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Muudatusega kaasnevate ebasoovitavate mõjude risk on keskmine, kuid sellel on olemas maandamismeetmed. Kokkuvõttes on tegemist erihoolekandeteenuse järjekorras olevate inimeste jaoks olulise sotsiaalse mõjuga.

Mõju majandusele

Sihtrühm: erihoolekandeteenuse osutajad

2023. aasta seisuga oli Eestis 224² erihoolekandeteenuse osutajat. Kõigist Eesti ettevõtetest moodustab sihtrühm väikese osa.

Muudatusega kaasneb positiivne mõju teenuseosutajatele, kelle kohtade täituvus eelduslikult suureneb, kuna edaspidi on SKA-l võimalik juhul, kui inimesega kontakti ei saa, suunata teenust saama järgmine järjekorras olev inimene. Teenuseosutaja jaoks tähendab see seda, et kohad on ühtlasemalt täidetud ja kohtade rahastus paremini tagatud.

Mõju ulatus on teenuseosutajate jaoks keskmine, kuna kohtade täituvus suureneb, mis aga ei põhjusta arvatavasti kohanemiskursusi, kuna täidetakse olemasolevaid kohti järjekorra alusel. Mõju avaldumise sagedus väike, kuna teenusekohad vabanevad ebaregulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Kokkuvõttes on tegemist erihoolekandeteenuse osutajate jaoks olulise majandusliku mõjuga.

Mõju riigivalitsemisele

Sihtrühm: kõigist riigiasutustest SKA

Järjekorra pidamise aluste muutmine mõjutab SKA töökoormust järjekorra pidamisel, mis ühelt poolt suureneb, kuna järjekorra nimekirja lisanduvaid andmeid on rohkem, kuid teiselt poolt ka väheneb seetõttu, et enam ei ole vaja inimestega kontakti saamiseks täiendavat tööd teha. Kehtestatud on kindel päevade arv, mille jooksul on vajalik ühendus saada. Esialgu võib see tähendada uue korraldusega kohanemist ja uue tööprotsessi juurutamist.

Muudatustel on mõju ka riigieelarvele, mille kasutus hakkab olema ühtlasem ja vajaduspõhisem.

² Sotsiaalministeerium, 2024. Tegelik erihoolekandeteenuse osutajate arv võib erineda, sest osadel teenuseosutajatel on mitu tegevuskohta ja osad teenuseosutajad esitavad aruande vaid ühe põhimaakonna alla, kus nad tegutsevad.

Ebasoovitava mõjuna võib SKA-le edaspidi laekuda rohkem vaideid seoses sellega, et inimest ei ole viie tööpäeva jooksul kätte saadud.

Mõju ulatus on SKA jaoks keskmine, kuna järjekorra pidamise alused küll muutuvad, aga ei põhjusta kohanemiskursusi. Mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna SKA tegeleb järjekorras olevate inimeste teenust saama suunamisega regulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Kokkuvõttes on tegemist SKA jaoks olulise mõjuga.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega seoses kulusid ega tulusid ei kaasne.

SKA teenuste konsultantide töö muutub operatiivsemaks, kuna edaspidi on järjekorra nimekirjas kohe näha ka teenust vajava isiku eestkostja kontaktandmed, teenusekohta ei pakuta nendele järjekorras olijatele, kes veel ei soovi teenust saada ning olemas on selgus, et kui viie tööpäeva jooksul järjekorras olijaga koha pakkumise tegemiseks ühendust ei saada, võib kohta pakkuda järjekorras järgmisele inimesele.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liidule, Eesti Sotsiaalasutuste Juhtide Nõukojale, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Puuetega Inimeste Kojale ja õiguskantslerile.